

Asia: VN/2215/2025

Luonnos hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi hankintatietovarannosta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Huomionne vaikutusten arvioinnista?

Lukuun 4.2.11. Muut yhteiskunnalliset vaikutukset ehdotamme lisättäväksi: ”tietovaranto mahdollistaa hankinnoissa käytettyjen vaatimusten ja sopimusehtojen vaikuttavuuden yhdistämisen ostettavan tuotteen tai palvelun hiili- ja ympäristöjalanjälkeen (materiaali- ja luontojalanjäljet). Hankintatietovarannon avoimen rajapinnan kautta on mahdollista yhdistää myös muuta (ympäristö) raportointitietoa, jolloin pystytään seuraamaan muun muassa rakennus- ja purkuhankkeiden materiaalivirtoja ja siten kiertotaloustavoitteiden ja vaatimusten toteutumista.”

2. Huomionne ehdotetusta hankintatietovarantolaista ja sen perusteluista?

Julkisilla hankinnoilla on keskeinen rooli hiilineutraaliustavoitteen ja Suomen kiertotaloustavoitteiden (Valtioneuvoston periaatepäättös kiertotalouden strategisesta ohjelmasta 2021, jatkettu 2024) edistämisessä, mutta tällä hetkellä puuttuu käytännön tasolla toimiva ja systemaattinen tapa seurata, miten vähähiilisyyteen ja kiertotalouteen liittyvät tavoitteet toteutuvat hankintaprosessin eri vaiheissa ja mihin julkiset varat lopulta kohdentuvat. Ympäristö- ja kiertotalousnäkökohdat voidaan sisällyttää hankintoihin, mutta niiden vaikuttavuudesta ostettavan tuotteen tai palvelun hiili- ja ympäristöjalanjälkeen, ei tällä hetkellä kerry systemaattista tietoa. Ilman hankintatietovarantoa syntyvä tieto jää vähäiseksi sekä hajanaiseksi, eikä se tue johdonmukaista ohjausta tai politiikan arviointia.

Tätä haastetta ollaan ratkaisemassa rakentamalla kansallista hankintatietovarantoa, joka kokoaa yhteen hankintaprosessin keskeiset tiedot tarjouspyynnöistä ja tarjouksista hankintapäätöksiin, sopimuksiin ja maksuihin.

Hankintatietovarannon avulla on mahdollista kehittää menetelmät, joilla voidaan tukea EU:n kiertotalous- ja ympäristöpolitiikan toimeenpanoa sekä seurata, miten näihin politiikkoihin sisältyvät tavoitteet toteutuvat käytännössä julkisissa hankinnoissa. Se kytkeytyy erityisesti EU:n kiertotalouden lainsäädännön uudistamiseen, rakennus- ja purkujätettä koskevaan sääntelyyn sekä käynnissä olevaan julkisia hankintoja koskevan sääntelyn arviointiin ja uudistamiseen. EU:n puhtaan teollisuuden ohjelmassa julkiset hankinnat nähdään osana puhtaitten tuotteiden ja palveluiden edelläkävijämarkkinoiden kehittämistä.

Ympäristöministeriö katsoo, että tuleva hankintatietovaranto antaa mahdollisuudet kehittää, testata ja vakiinnuttaa menetelmät, joiden avulla hankintatietovarannon tuottamaa tietoa voidaan hyödyntää hiilineutraalius tavoitteiden ja kiertotalouden toteutumisen seurannassa heti sen valmistuttua. Lähtökohtana on, että mittaaminen perustuu olemassa olevaan hankinta- ja taloushallinnon tietoon eikä edellytä uusia raportointivelvoitteita hankintayksiköille.

3. Huomionne ehdotetuista muutoksista julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettuun lakiin ja vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettuun lakiin sekä edellä mainittujen lakien perusteluista?

-

4. Huomionne ehdotetuista muutoksista Valtiokonttorista annettuun lakiin ja niiden perusteluista?

Ehdotamme, että valtiokonttorista annettavassa laissa pykälän 2b ensimmäisessä momentissa annettaisiin ympäristöministeriölle laajempi tietojen saantioikeus, kuin ehdotuksessa on ja ympäristöministeriö lisittäisi niiden viranomaisten listaan, joilla on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada Valtiokonttorilta tehtäviensä toteuttamiseksi välttämättömät hankintatietovarannon tiedot. Ympäristöministeriölle on viime vuosina tullut ja on tulossa kasvavassa määrin julkisten hankintojen ympäristövaatimuksia koskevaa EU:n tuote- ja sektorisääntelyä, joka edellyttää säädösten velvoitteiden seurantaa ja valvontaa sekä vaikuttavuuden arviointia. Ympäristöministeriöllä on näiden EU:n sääntelyn toimeenpanon osalta koordinoiva rooli kestävien julkisten hankintojen ohjauksessa.

5. Muut mahdolliset huomionne hallituksen esitysluonnoksesta?

-

Uski Veli-Matti
Ympäristöministeriö

Koivusalo Salla
Ympäristöministeriö - Ilmasto- ja ympäristönsuojelu osasto